

GATIKA

HERRI EUSKALDUNA ERDALDUNTZEAREN ARRAZOIAK AZTERTZEN

90eko hamarkadan Gatika (Bizkaia) erakargarri bihurtu zen askorentzat eta saldu egin ziren sasoi hartan egindako etxe guztiak. Aldi berean, euskararen erabilera %90etik %71ra jaitsi zen. Ia beste 300 etxe aurreikusten dituzte, eta hizkuntzan izan dezakeen eraginari aurre egiteko pentsatzen hasteko ordua da, eskura lehen baino tresna gehiago baitaude, tartean, Udal Legearen 7. artikulua.

Marijo Deogracias

@desplazatua

ARGAZKIA: IÑIGO AZKONA

Imajinatzen duzue euskaraz hitz egiten jakitea ezinbesteko baldintza izatea Euskal Herriko bizilagun iraunkorra izateko? Åland uharteetan (Finlandia) suediera derrigorrezkoa da hango bizilagun iraunkorra izateko: bizileku eskubidea emateko ahalmena dauka uharteko gobernuak eta eskubide hori lortzeko suedieraz hitz egiteko gai izatea da hirugarren betekizuna. Adibide horixe, beste batzuen artean, aztertu zuten *Lurraldea eta Hizkuntza* jardunaldietan, 2014an, hizkuntzaren arnagunearen adibide adierazgarria delako onartu dituen hizkuntza babesteko legeei esker.

Hizkuntza babesteko asmoz ere, orain dela gutxi ezagutu dugu nola Galesko Bangor herrian, bertan behera laga duten 366 etxebizitza egiteko asmoa. Erabakia ez da era arbitrarioan hartu: hango Planifikazio Legea aldatu zutenetik, edozein hirigintza egitasmo baimentzeko ezinbestekoa da aldez aurretik aztertea galeseran izan dezakeen eragina.

Eragin Linguistikoaren Ebaluazioa (ELE) neurtzeko tresnaren hainbat esperientziaz aritu dira hirugarrenez egin diren *Lurraldea eta Hizkuntza* jardunaldietan. UEUK, UEMAK, Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Kontseiluak elkarlanean antolatuta, maiatzaren 12an egin dira, Donostian, *Oraina eta Geroa* leloarekin.

Une egokian datoz jardunaldiak, Eusko Legebiltzarrak onartu berri duen

Udal Legeak beren-beregi jasotzen baitu honakoa: “Udal euskaldunetako egoera soziolinguistikoa eragina izan dezaketeko proiektu edo plangintzak onesteko prozeduran, ekimen horiek euskararen erabileraren normalizazioari dagokionez izan lezaketen inpaktua ebaluatuko da, eta ebaluazio horren emaitzen arabera egoki irizten zaizkien neurriak proposatuko dira”. Beraz, UEMAK azpimarratu bezala, “ELERi ere lege babesa eman zaio, hirigintza planek hizkuntzan izango luketen eragina aztertzeko beharra ezarri”. Izan ere, lurraldea eta hizkuntza binomioaz aritzea hirigintzak euskararen erabileran duen inpaktuaz jardutea da. Ikusi baita, orain baino lehen, euskararen arnagune gisa izendatu diren udalerriek zer nolako bilakaera izan duten, besteak beste, etxegintza masiboaren ondorioz: euskararen erabileraren jaitsiera –Iñaki Iurrebasok 2014an egindako udalerrri euskaldunen bilakaeraren inguruko azterketak erakutsi zituen zerbakiak–. Jakina, datuak ez dira beti matematika zehatzak, baina egoera ulertzen laguntzen dute.

Gatika, herri euskalduna?

Iurrebasoren txostenean aipatzen zen adibideetako bat da Gatika. Mungiatik sei kilometrora, Uribe-Kosta eskualdean, herriguneak (Luberrietaondo urbanizazioa barne) eta bakarkako etxe

eta baserriak dituzten sakabanatutako bederatzi auzok osatzen dute herria. 1.660 lagun inguru bizi dira. 2001ean, 1.295 ziren eta, 1991n, berriz, 912 (Eus-tat). Begi-bistakoa, bizilagunen hazkundeak. Gorakadan zeresana izan du etxegintza prozesuak: 1991tik 2011ra bikoiztu egin ziren etxeak, 340tik 706 izatera igaro zen Gatika. Onintze Amezaga zinegotzi eta UEMAREN zuzendaritza batzordekideak azaldu digunez, “1994-2004 hamarkadan egin zen etxebizitza kopuru handiena; gerora etxebizitza gehiago egin badira ere, ez da izan horrelako kopuruetan”.

Etxeak gora, euskara behera

Denboran bat egiten dute etxegintza prozesuak eta euskararen erabileraren beherakadak. Gatika UEMAN sartu zenean, 1991n, euskararen ezagutza %90ekoa zen. Aldiz, 2011n, %71ra jaitsita zegoen. EAeko 2012ko inkesta soziolinguistikoa datuek diotenez, 4. gune soziolinguistikotik (biztanleriaren % 80 edo gehiago euskalduna) 3. gunea (% 50-80) jaitsi zen. Beraz, udalerrri euskalduna izateko UEMAK ezarritako %70eko indizea ozta-ozta gaintzen du gaur egun Gatikak. Amezagak aitortzen duenez, “inkestek esaten digutenaren arabera, euskaldunen kopurua jaitsi da, baina datu mingarriena da, euskaldunak garenontzat, euskal hiztunen artean

erabilera jaitxi dela". Hala ere, "hiritatik pertsona erdaldunen etorrerak eragina izan badu ere, ez dut uste faktore bakarra izan denik. Egindako etxeetako asko gatarrentzako etxebizitza-tasatuak izan ziren, eta salmenta libreko etxebizitza asko auzotarrek erosi zituzten". Ildo berean mintzatu zaigu Jose Mari Markaide ere, udal zinegotzi eta euskalgintzan herrian ezaguna: "Beharrezana zegoelako egin ziren etxeak eta bai, hasierako fasean kanpotik etorri zen jende gehiena, baina bigarren eta hirugarren faseetan gatarrek sartu ziren batez ere etxe berrietara". Bere ustez, gaztelania gehiago berba egitea ez da etxe berriengatik bakarrik: "Uste dut gehiago dela guk, euskaldunok, ez dugulako euskaraz egiten. Egin kontu: jubilatuen etxean gehienak euskaldunak dira, baina gehien gaztelania entzuten da".

Gatican euskaraz egin daiteke

Joera hori aldarazteko asmoz, euskara biziberritzeko gogoeta prozesua egiten ibili da hainbat herritar, Topaguneak sustatuta. Gurasolagun programa abiaraztea erabaki dute, baita herriko komertzioetan eragingo duen taldea osatzea ere. Amezagak dioenez, "prozesuak indar berriak ematen dizkigu gatarroigurre hizkuntzaren etorkizunean pentsatzeko". Baina berretsi egiten du ez dela ahaztu behar "pertsona bakoitzak dugun ardura gai horretan, batzuetan errazena besteengan jartzea baita". Markaidek ere argi dauka: "Gatican euskaraz bizi daiteke! Ez da ezin dela egin euskaraz, baina behar dena da denok hartzea egiteko konpromisoa". Biek ala biek aitortzen dute herriko plazaren bueltan, ume eta gurasoei gaztelaniaz hitz egiten entzuten zaiela batez ere, eta "hor egin behar

Gaur egun 1.660 biztanle ditu Gaticak, 1991n 912. Etxebizitza gehien 1994-2004 tartean egin zen.

da esfortzua joera aldatzeko, ez bakarrik Udalak, guk geuk gatar euskaldunok ere bai", gehitu du Amezagak.

Mamua ate joka

Åland uharteetara itzuliz, badago beste ezaugarri bat ere: bizilagun iraunkorra izateko eskubidea izan behar da ezinbestean jabego-eskubidea izateko. Unai Fernandez de Betoño EHuko irakasleak behin baino gehiagotan azaldu du urbanizazio-prozesu azkarrek errotik aldatzen dutela herrien kultura. Behar bada horregatik tentuz darabilte udaletik Gaticako Plan Orokor berria. Bizkaiko Foru Aldundiaren onespeneren zain ba-

dago ere, 294 etxebizitza egitea aurreikusten du planak (gaur egun okupatuta 565 etxebizitza daude; 156, hutsik). Markaideren ustez, "eskandaluzkoa" da egitasmoak aurreikusten duen etxe kopurua. "Beharrezana egon badago, baina ez hainbesterako". Horregatik uste du, tokiko plan partzialak egiten direnean, kontuan izan beharko direla Udal Legeak jasotzen dituenak, hizkuntzaren normalizazioaren inguruan. Amezagak azpimarratu duenez, baina, "ziurrenik ez dira etxe denak egingo eta etxebizitzak egin baino lehenago, esparru bakoitza maila urbanistikoan kudeatu beharko da, beti ere legea betez". ■

ESKOLARTEKO
IPUIN LEHIAKETA

Mij
Rafael
Koleta

Zortziko txikia
Bertsolaritza
eskolan

